

Zaměstnávání cizinců v České republice

Část II

Závěrečná zpráva z empirického šetření

Milada Horáková
Danica Čerňanská

VÚPSV
prosinec 2001

Obsah

Úvod	3
1. Popis souboru dotazovaných	4
1.1. Pohlaví	4
1.2. Věk	4
1.3. Rodinný stav, počet dětí a počet dětí žijících s respondentem v ČR	5
1.4. Státní občanství respondentů	5
1.5. Velikost obce, ve které respondenti v ČR bydlí	6
1.6. Okres, ve kterém respondenti v ČR bydlí	6
2. Kvalifikační a profesní charakteristiky souboru dotazovaných	7
2.1. Nejvyšší dosažené vzdělání dotazovaných	7
2.2. Obor vzdělání respondentů	7
2.3. Odvětví nejdéle vykonávané pracovní činnosti	8
2.4. Odvětví, ve kterém dotazovaní naposledy pracovali před příchodem do ČR	8
2.5. Pracovní situace před příchodem do ČR	9
2.6. Profese, ve které dotazovaní pracovali před příchodem do ČR nejdéle	10
2.7. Profese, ve které dotazovaní pracovali před příchodem do ČR naposledy	10
3. Současné zaměstnání respondentů v ČR	12
3.1. Druh povolení k zaměstnání v ČR	12
3.2. Požadované vzdělání pro zaměstnání v ČR	12
3.3. Odvětví, ve kterém dotazovaní v ČR pracují	13
3.4. Současná profese vykonávaná v ČR	13
3.5. Délka doby zaměstnání v ČR	16
3.6. Souběžné podnikatelské aktivity v ČR	16
3.7. Předchozí zaměstnání respondentů v ČR	16
3.8. Předchozí pracovní pobyty respondentů v ČR	16
3.9. Výše čistého měsíčního příjmu respondentů v předchozím zaměstnání v ČR	16
3.10. Výše současného čistého měsíčního příjmu ze zaměstnání	16
3.11. Způsob vyplácení mzdy	17
3.12. Mzdový vývoj respondentů v současném zaměstnání	17
3.13. Vývoj v profesním zařazení	18
3.14. Diskriminace v zaměstnání	18
4. Péče o zdraví	19
5. Bydlení cizinců	19
6. Etnické sítě	20
7. Spokojenost v zaměstnání v ČR a další plány do budoucna	20
Závěry	21
Seznam grafů	22
Literatura	22
Poznámky	22
Tabulková příloha	23
Technická zpráva agentury STEM	36

Úvod

Výzkumná zpráva seznamuje s výsledky empirického šetření reprezentativního souboru cizinců z vybraných zemí střední a východní Evropy s platným povolením k zaměstnání, kteří pracují v ČR déle než 1 rok. Výzkum proběhl ve spolupráci VÚPSV a agentury STEM. Dotazník určený cizincům byl koncipován tak, aby umožnil srovnání výsledků empirického šetření s výsledky výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) z období 2. čtvrtletí 2001 a daty o usídlených cizincích z publikace ČSÚ „Cizinci v České republice“. Dalším zdrojem informací, s nimiž srovnáváme údaje získané empirickým šetřením, jsou data MPSV SSZ o cizincích s povolením k zaměstnání k 30. 6. 2001.

Dotazníkové šetření mezi cizinci proběhlo v druhé polovině roku 2001. Výběr souboru dotazovaných a terénní sběr informací prostřednictvím školených tazatelů zabezpečila agentura STEM. Technická zpráva agentury STEM o postupu při výběru reprezentativního souboru cizinců je uvedena v samostatné příloze.

Cílem výzkumu bylo ověření kvalifikačních předpokladů usídlených cizinců k výkonu složitějších povolání a posouzení možností jejich integrace na trhu práce ČR. Informace o kvalifikaci a profesní praxi, kterou cizinci získali před příchodem do ČR, se mohou stát základem pro rozhodování, zda podporovat usídlení a integraci cizinců na trhu práce a tím zlepšovat demografickou a kvalifikační strukturu pracovní síly ČR. Hlavní bariérou integrace cizinců s přechodným pobytem v ČR na trhu práce představuje institut povolení k zaměstnání, který záměrně blokuje profesní i prostorovou mobilitu dočasně angažované cizí pracovní síly, protože jeho primárním cílem je ochrana domácích pracovníků. Je třeba posoudit, zda institut pracovních povolení zbytečně neblokuje účelnější využívání cizí pracovní síly. Na druhé straně je třeba zhodnotit, zda by se uvolněním této bariéry nevymkla regulace pracovních migrací z rukou kompetentních institucí.

Výzkum se soustředil na ty národnostní kategorie cizinců, které jsou na trhu práce zastoupeny v nejvyšším počtu. Jedná se o cizince z několika východoevropských a střeoevropských zemí (SVE). Zkoumání, zda a do jaké míry neodpovídá kvalifikace cizinců získaná v zemi jejich původu, mělo smysl především u cizinců přicházejících z SVE. Cizinci ze zemí OECD zaměstnaní v ČR na základě povolení k zaměstnání nemívají problém se získáním pracovního místa odpovídajícího jejich kvalifikaci.

Výzkum si kladl za cíl i zjištění pracovních a mzdových podmínek cizinců z SVE, zda se neseťkávají v ČR s diskriminací, jakým způsobem je zajištěna péče o jejich zdraví a kde a jakým způsobem v ČR bydlí. Tyto otázky jsme zařadili do výzkumu proto, že ČR bývá kritizována za nedůstojné podmínky, za nichž někdy bývají cizinci z východu zaměstnáváni. Dále jsme chtěli získat představu o sociálním a etnickém zázemí cizinců z SVE, zda pracují v ČR další příslušníci jejich rodiny a jaké jsou jejich plány do budoucna, týkající se jejich zájmu o zaměstnání v ČR.

Popis souboru respondentů a srovnání charakteristik souboru s údaji o zaměstnané populaci ČR uvádí kapitola 1 zprávy. V dalších kapitolách se věnujeme profesnímu vývoji dotazovaných v zemi původu v konfrontaci s jejich postavením na trhu práce v ČR.

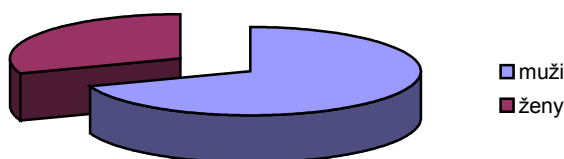
1. Popis souboru dotazovaných

Při empirickém výzkumu reprezentativního souboru cizinců zaměstnaných v ČR na základě povolení k zaměstnání déle než 1 rok bylo dotazováno celkem 923 respondentů. Osloveni byli pracovníci ze zemí střední a východní Evropy, ze kterých pocházejí nejpočetnější skupiny cizinců na trhu práce ČR. Popis souboru dotazovaných a srovnání s dostupnými údaji o všech usídlených cizincích, populaci ČR, zaměstnaných v národním hospodářství ČR (NH) a nezaměstnaných v ČR uvádějí následující dílčí kapitoly.

1.1. Pohlaví

Soubor dotazovaných odpovídá složení celého základního souboru cizinců s povolením k zaměstnání na konci června 2001. Mužů je 70 %. Tabulka 1 v příloze uvádí srovnání souboru dotazovaných se zaměstnanou a nezaměstnanou populací ČR i s usídlenou [poznámka 1] populací cizinců. Je obecně známo, že mezi migrujícími pracovníky bývají většinou muži. Složení základního souboru všech usídlených cizinců v ČR je bližší svojí strukturou souboru dotazovaných podle pohlaví, i když je i mezi usídlenými cizinci více žen.

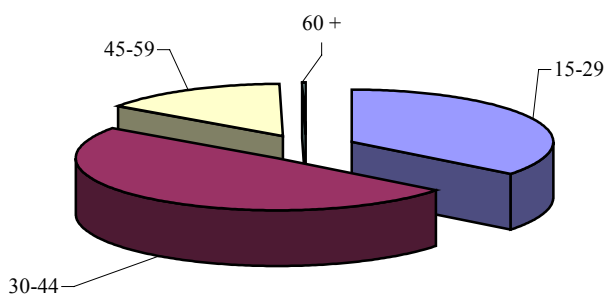
Graf 1 Struktura souboru dotazovaných podle pohlaví

1.2. Věk

Věkový průměr cizinců zahrnutých do souboru dotazovaných je 34 let (medián 33). 90 % cizinců je ve věku do 46 let včetně. Téměř polovinu souboru tvoří respondenti mezi 30 - 44 lety. Věkové složení souboru dotazovaných lze srovnat prozatím pouze se základním souborem usídlených cizinců. Věkové třídění všech cizinců s povolením k zaměstnání v ČR není prozatím k dispozici.

Graf 2 Struktura souboru dotazovaných podle věku

V České republice je usídleno celkem 180 261 cizinců (stav na konci roku 2000). Většina z nich (83 %) je v ekonomicky aktivním věku, tj. mezi 15-60 lety. 7 % představují děti do 15 let, 6 % osoby starší 65 let. Jádrem tvoří cizinci ve věku 30 - 44 let, kterých je 42 %. Věkový průměr usídlených cizinců je 37 let (ženy 36 let).

Usídlení cizinci zaměstnaní v ČR na základě povolení k zaměstnání představují mladší složku pracovní síly ČR ve srovnání se zaměstnanými v NH. Ve srovnání s nezaměstnanými je mezi usídlenými cizinci výrazně méně osob od 15 do 24 let (příloha tabulky 2-5).

1.3. Rodinný stav, počet dětí a počet dětí žijících s respondentem v ČR

Polovina respondentů je ženatých/vdaných, 37 % svobodných, 12 % rozvedených a 1 % ovdovělých. Ve 14 % případů žije manželka/manžel v ČR s respondentem.

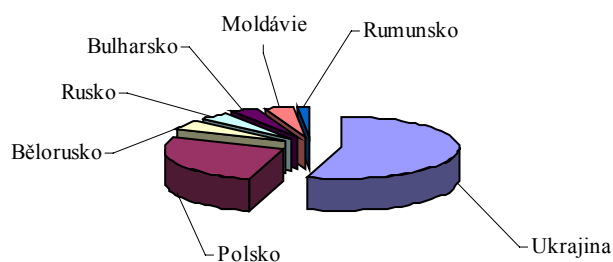
Více než polovina (55 %) respondentů má děti, ostatní jsou bezdětní.

Děti cizinců většinou nežijí společně se zaměstnaným/i rodičem/rodiči v ČR (83 % z těch, co uvedli, že mají děti), pouze 17 % cizinců, kteří mají děti, odpovědělo na otázku kladně. To znamená, že cizinci zaměstnaní dočasně v ČR na základě povolení k zaměstnání nemají většinou rodinu s sebou, i když doba jejich pracovního pobytu přesáhla jeden rok.

1.4. Státní občanství respondentů

Soubor dotazovaných byl vybírán se záměrem reprezentovat skupinu usídlených cizinců ze středo- a východoevropských zemí, kteří pracují v ČR na základě povolení k zaměstnání. Mezi dotazovanými bylo 55 % Ukrajinců, 27 % Poláků, 5 % Bělorusů a 4 % Rusů. Toto zastoupení odpovídá struktuře usídlených cizinců s povolením k zaměstnání (tj. těch, kteří jsou v ČR déle než 1 rok). Mezi všemi cizinci s povolením k zaměstnání je podíl výše uvedených národnostních skupin nižší (viz příloha tab. 6). Podíl dalších skupin respondentů odpovídá relativnímu zastoupení respondentů s tímto občanstvím v celém souboru cizinců s povolením k zaměstnání v ČR k 30. 6. 2001: Bulhaři tvoří 4 % souboru dotazovaných, Moldavané rovněž 4 % a Rumuni 2 %. (procenta jsou zaokrouhlena).

Graf 3 Struktura souboru dotazovaných podle státního občanství

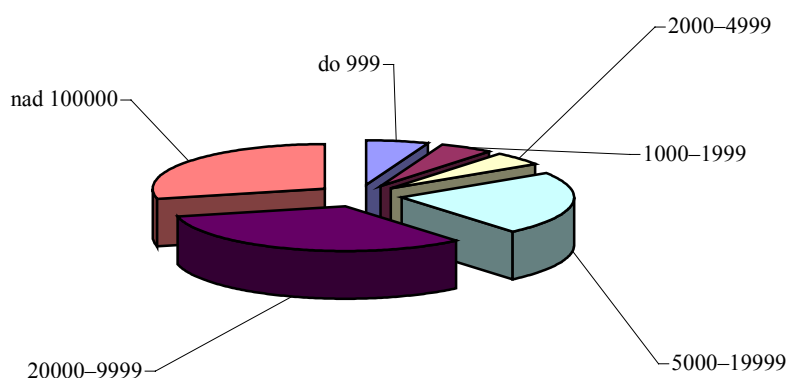
Tabulka 7 v příloze uvádí složení základního souboru všech cizinců usídlených v ČR podle státního občanství, typu povolení k pobytu a pohlaví. Do tabulky byli zařazeni občané zemí, jejichž zastoupení v ČR přesahuje 1000 osob. Ti tvoří 92 % všech usídlených cizinců. Mezi trvale usídlenými cizinci je relativně nejvíce Poláků, Slováků, Vietnamců a Ukrajinců. Mezi cizinci s dlouhodobým pobytem (vízem nad 90 dnů), kteří žijí v ČR déle než 1 rok, je relativně nejvyšší podíl Ukrajinců, Vietnamců a Rusů. V celkovém pořadí všech usídlených cizinců žijících v ČR déle než 1 rok (cizinci s trvalým a dlouhodobým pobytem/vízem nad 90

dnů) jsou na prvním místě v pořadí Ukrajinci, dále následují v tomto pořadí: Vietnamci, Slováci, Poláci, Rusové. Ostatní národnostní skupiny usídlených cizinců tvoří méně než 3 % celého základního souboru.

1.5. Velikost obce, ve které respondenti v ČR bydlí

Necelá třetina (32 %) respondentů žije v České republice ve středně velkých městech (od 20 000 do 99 999 obyvatel). 29 % dotazovaných bydlí ve velkoměstech (s počtem obyvatel vyšším než 100 000). Necelá čtvrtina (23 %) bydlí v malých městech (5 000-19 999 obyvatel) a nejméně respondentů (16 %) žije v obcích s méně než 4 999 obyvateli.

Graf 4 Složení souboru dotazovaných podle velikosti místa bydliště v ČR

1.6. Okres, ve kterém respondenti v ČR bydlí

Soubor respondentů pochází ze 61 okresů ČR. Výběr v okresech byl prováděn s ohledem na zastoupení nejfrekventovanějších skupin cizinců v okresech podle státního občanství. Složení souboru dotazovaných je poněkud odlišné od celkového rozložení cizinců s povolením k zaměstnání v ČR. Pro srovnání uvádíme údaje o distribuci všech cizinců s povolením k zaměstnání k 30. 6. 2001 v okresech ČR podle státního občanství (tabulka 8 přílohy).

Nejvíce respondentů je z Prahy (18 %), což je méně, nežli je zastoupení cizinců s povolením k zaměstnání v Praze, kterých bylo k 30.6.2001 34 %.

6,7 % respondentů je z Mladé Boleslavi, v celém souboru cizinců s povolením k zaměstnání je 4,6 % těch, kteří mají vydáno povolení k zaměstnání v Mladé Boleslavi.

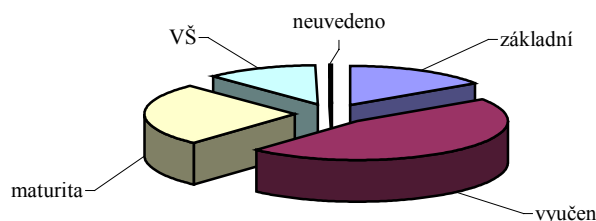
5,6 % dotazovaných cizinců je z Karviné, 5,1 % z okresu Brno-město, 4,9 % z Kladna, 2,4 % z Hradce Králové, 2,2 % z Náchoda, 2,2 % z Pardubic, 2,1 % z Trutnova. Ostatní okresy jsou zastoupeny méně než dvěma procenty respondentů.

2. Kvalifikační a profesní charakteristiky souboru dotazovaných

2.1. Nejvyšší dosažené vzdělání dotazovaných

Relativně malá část (16 %) dotazovaných má pouze základní vzdělání. Téměř polovina respondentů je vyučena v oboru (46 %), více než čtvrtina (26 %) má ukončené středoškolské vzdělání s maturitou a 12 % dotazovaných má ukončené vysokoškolské vzdělání. Výsledky našeho šetření ukazují, že stupeň dosaženého vzdělání a kvalifikace cizinců zaměstnaných v ČR převyšuje mírně úroveň vzdělání populace ČR, ve srovnání se vzděláním nezaměstnaných je zřetelněji vyšší, ale ve srovnání s vyšší dosaženého vzdělání zaměstnaných v NH ČR je naopak nižší (příloha tab. 10).

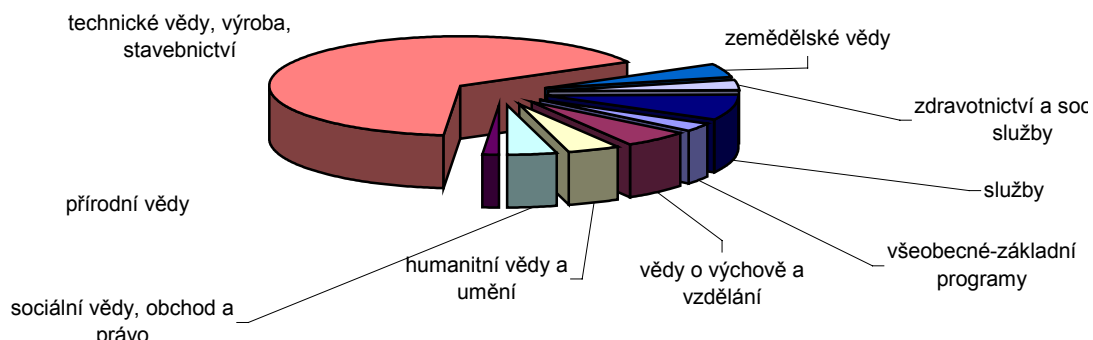
Graf 5 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

2.2. Obor vzdělání respondentů

Více než polovina dotazovaných (53,3 %) má kvalifikaci v některém z technických oborů (technické vědy, výroba, stavebnictví). Poněkud vyšší podíl dotazovaných (7 %) získal kvalifikaci v oboru služeb. Ostatní obory vzdělání jsou zastoupeny méně. 5 % dotazovaných je vzděláno v oboru pedagogiky, 4 % respondentů uvedla humanitní vědy a umění, 4 % zemědělské vědy, 3 % sociální vědy, obchod a právo, necelá 3 % zdravotnictví a sociální služby. Pouze 2 % dotazovaných nemají odborné vzdělání, pouze všeobecné. Ve srovnání se zaměřením vzdělání obyvatelstva ČR je mezi dotazovanými vyšší podíl osob v technických oborech, výrobě a stavebnictví, což odpovídá potřebám trhu práce ČR, který trpí nedostatkem odborných pracovníků v technických oborech, zejména strojírenských (příloha tabulka 11).

Graf 6 Obor vzdělání respondentů

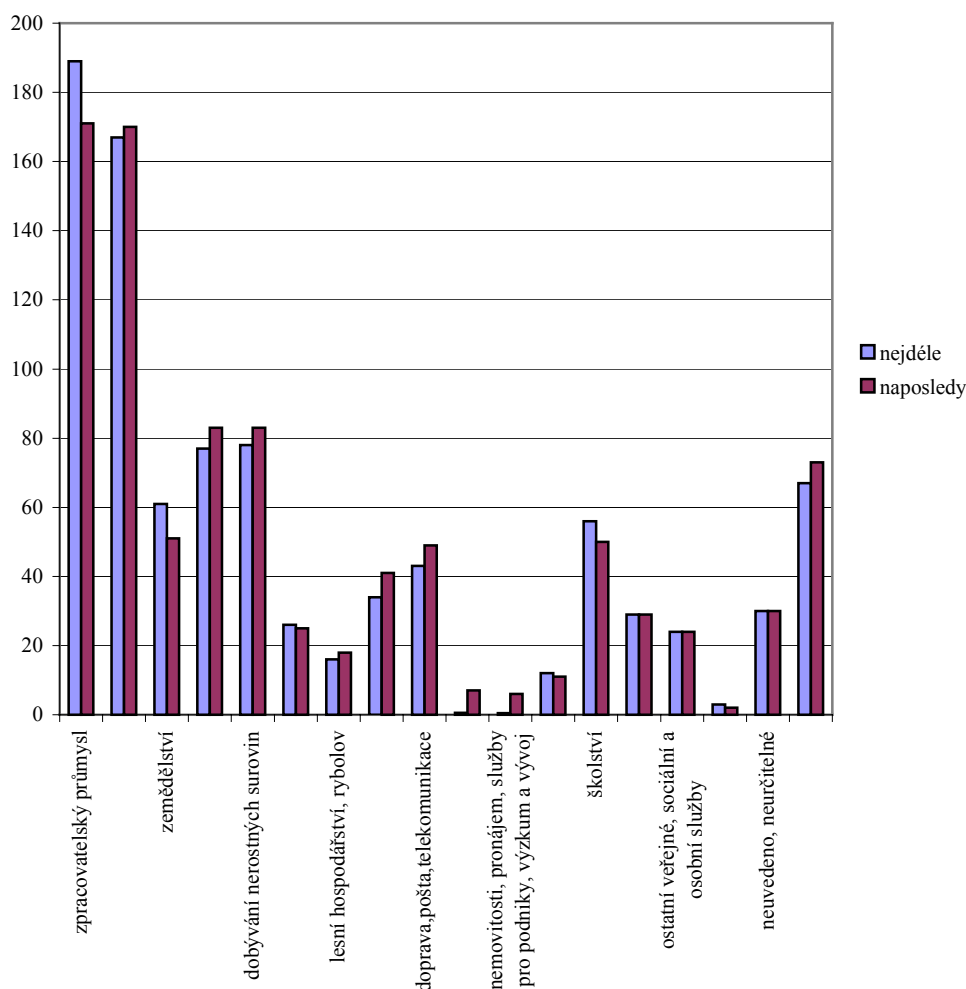
2.3. Odvětví nejdéle vykonávané pracovní činnosti

Pětina respondentů byla zaměstnána nejdéle ve zpracovatelském průmyslu, necelá pětina ve stavebnictví, necelá desetina v odvětví dobývání nerostných surovin, jen o málo méně v obchodě či opravárenství. Relativně vysoké procento dotazovaných (7,2 %) nemělo před příchodem do ČR žádnou pracovní zkušenost (viz příloha tabulka 12).

2.4. Odvětví, ve kterém dotazovaní naposledy pracovali před příchodem do ČR

Necelá pětina respondentů pracovala naposledy před příchodem do ČR ve zpracovatelském průmyslu, necelá pětina ve stavebnictví, necelá desetina respondentů pracovala v oboru dobývání nerostných surovin, a stejný podíl v obchodě či opravárenství motorových vozidel a spotřebního zboží. Ostatní obory následovaly v tomto pořadí: zemědělství 6 %, doprava, pošty, telekomunikace 5 %, pohostinství, ubytování 4 %, výroba a rozvod elektřiny, plynu, vody 3 %, lesní hospodářství, rybolov 2 % (příloha tabulka 13).

Graf 7 Srovnání odvětví, ve kterých respondenti pracovali nejdéle, s odvětvím, ve kterém byli zaměstnáni před příchodem do České republiky naposledy

2.5. Pracovní situace před příchodem do ČR

Dvě třetiny dotazovaných (66 %) byly před příchodem do ČR zaměstnány v normálním pracovním poměru, 12 % patřilo mezi evidované nezaměstnané a 11 % pracovalo bez uzavřené pracovní smlouvy (patrně „načerno“). Relativně vysoký podíl respondentů vůbec nepracoval (7 %). Pro třetinu respondentů bylo zaměstnání v ČR východiskem ze svízelné situace.

Většina respondentů z těch, kteří před příchodem do ČR pracovali (81 %), byla zaměstnána jako běžní zaměstnanci bez podřízených. Více než desetina (11 %) patřila mezi nižší vedoucí pracovníky s jedním až třemi podřízenými, necelá 4 % byla ve funkcích se 4-9 podřízenými, necelá 4 % byla ve funkcích s 10 a více podřízenými a necelé 1 % patřilo k vrcholovým vedoucím pracovníkům řídícím několik oddělení či útvarů.

2.6. Profese, ve které dotazovaní pracovali před příchodem do ČR nejdéle

Výzkum přinesl pestrý obraz o tom, co respondenti vykonávali před příchodem do ČR. Tyto údaje jsou pro posouzení kvalifikačních předpokladů usídlených cizinců pro práci v ČR nejdůležitější.

Nejvíce dotazovaných pracovalo nejdéle v profesi stavební dělník (11 %), kvalifikovaný výrobce (7 %), horník (7 %), kvalifikovaný výrobce textilií, oděvů, výrobků z kůže a kožešin (7 %), mechanik opravář (5 %), svářeč, formíř (4 %), kovář, nástrojář, zámečnický (4 %), mechanik seřizovač (3 %), řidič motorových vozidel (3 %). Další profese se vyskytly méně, ale podíl různých odborníků zastoupených mezi respondenty lze pokládat za relativně vysoký. Podrobný přehled nejdéle vykonávaných profesí respondentů před příchodem do ČR přináší tabulka 14.

2.7. Profese, ve které dotazovaní pracovali před příchodem do ČR naposledy

Profese vykonávané dotazovanými před příchodem do ČR naposledy odpovídají většinou těm, které vykonávali nejdéle. Nejvíce respondentů uvedlo profese: stavební dělník (11 %), horník (7 %), kvalifikovaný výrobce textilií, oděvů, výrobků z kůže a kožešin (6 %), mechanik a opravář (4 %), řidič motorových vozidel (3 %), mechanik seřizovač (3 %). (viz příloha tabulka 13). Výsledky empirického šetření ukazují, že před příchodem respondentů do ČR nedošlo k žádným dramatickým zvrátům v jejich profesní kariéře. Mezi nejdéle a naposledy vykonávanou profesí existuje vysoká míra shody.

Srovnání odpovědí respondentů o nejdéle a naposledy vykonávaném zaměstnání signalizuje odliv určitých kvalifikovaných zaměstnání (KZAM II - vědečtí a odborní pracovníci, III – odborní pracovníci ve zdravotnictví, pedagogických oborech a v třídě VII – řemeslníci a kvalifikovaní výrobci) do méně kvalifikovaných zaměstnání zejména v oblasti služeb a obchodu. Značná část dotazovaných neodpověděla zejména na poslední vykonávané zaměstnání, což koresponduje s tím, co bylo zjištěno v předchozích otázkách, a to, že byli nezaměstnaní anebo doposud nikde nepracovali (19 %). Z výsledků výzkumu vyplývá, že určitá část cizinců ztratila kvalifikovanější zaměstnání a nahradila je méně kvalifikovaným již před příchodem do ČR.

Následující tabulka uvádí srovnání nejdéle vykonávaných zaměstnání a naposledy vykonávaných zaměstnání před příchodem do ČR podle třídění KZAM.

Legenda:

- I. zákonodárci, vedoucí řídicí pracovníci
- II. vědečtí a odborní duševní pracovníci
- III. techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech
- IV. nižší administrativní pracovníci (úředníci)
- V. provozní pracovníci ve službách a obchodě
- VI. kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a příbuzných oborech (kromě obsluhy strojů a zařízení)
- VII. řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (kromě obsluhy strojů a zařízení)
- VIII. obsluha strojů a zařízení
- IX. pomocní a nekvalifikovaní pracovníci
- X. příslušníci armády
- XI. odborní pracovníci církevních a náboženských institucí

třída KZAM	nejdéle vykonávané zaměstnání absolutní četnosti	nejdéle vykonávané zaměstnání relativní četnosti	naposledy vykonávané zaměstnání absolutní četnosti	naposledy vykonávané zaměstnání relativní četnosti
I	7	0,8	11	1,2
II	91	9,9	74	8,0
III	66	7,2	58	6,3
IV	18	2,0	19	2,1
V	56	6,1	64	6,9
VI	20	2,2	22	2,4
VII	427	46,3	395	42,8
VIII	93	10,1	96	10,4
IX	74	8,0	80	8,7
X	3	0,3	1	0,1
XI	-	-	4	0,4
neuvedeno	68	7,4	99	10,7
celkem	923	100,0	923	100,0

Pramen: empirické šetření VÚPSV

3. Současné zaměstnání respondentů v ČR

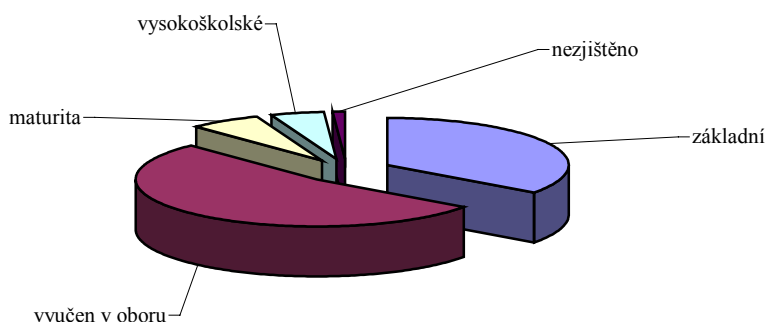
3.1. Druh povolení k zaměstnání v ČR

Většina (90 %) dotazovaných pracuje v ČR na základě standardního povolení k zaměstnání. Na základě kontraktu české a zahraniční firmy je zaměstnáno necelých 7 % dotazovaných, necelé jedno procento pracuje v příhraničí (pendleři), necelé jedno procento vykonává v ČR odbornou stáž, necelé jedno procento pedagogickou činnost, jedno procento pracuje v ČR jiným způsobem, tj. na základě jiného režimu nežli jsou výše uvedené možnosti.

3.2. Požadované vzdělání pro zaměstnání v ČR

Více než polovina respondentů pracuje v ČR v profesích, pro něž je požadováno vyučení v oboru, více než třetina v profesích, pro něž není vyžadována žádná zvláštní kvalifikace, pouze základní vzdělání (celkem 88 %). Necelých 7 % pracuje v profesích, které vyžadují středoškolské vzdělání ukončené maturitou, a necelých 5 % v profesích, kde je kladen požadavek na vysokoškolské vzdělání (příloha tab. 15).

Graf 8 Požadované vzdělání pro zaměstnání v ČR

Respondenti pracují v ČR často v profesích, kde je vyžadováno nižší vzdělání nežli dosáhli (příloha tabulka 15). Rozdíl mezi požadovanou a dosaženou úrovní vzdělání ukazuje následující rozložení četností odpovědí respondentů. Hodnoty v tabulce jsou uvedeny v řádkových relativních četnostech (v procentech).

Požadované a ukončené vzdělání respondentů

požadované vzdělání	nejvyšší dosažené vzdělání			
	základní	vyučení v oboru	maturita	vysokoškolské
základní	36,0	35,4	22,4	6,2
vyučení v oboru	4,9	61,4	25,9	7,8
maturita	3,4	10,2	69,5	16,9
vysokoškolské	0,0	0,0	2,3	97,7
celkem	15,6	46,0	26,3	12,1

V profesích, ve kterých je vyžadováno v ČR základní vzdělání, pracuje pouze 36 % těch, kteří dosáhli skutečně pouze základního vzdělání, 35 % respondentů je vyučených

v oboru, 22 % má maturitu a 6 % dokonce vysokoškolské vzdělání. Disproporce v této skupině jsou nejvyšší, respondenti mají vyšší vzdělání, nežli k výkonu profese potřebují.

V profesích, které vyžadují vyučení v oboru, pracuje 61 % těch, kteří mají požadované vzdělání, ale 26 % má maturitu a 8 % vysokoškolské vzdělání. Nižší nežli požadované, tj. základní vzdělání, má 5 % respondentů.

Na pracovních místech vyžadujících maturitu pracuje 70 % dotazovaných s požadovaným vzděláním, 17 % s vysokoškolským vzděláním. 13 % má nižší nežli požadované vzdělání (10 % je vyučených a 3 % dosáhla základního vzdělání).

V profesích, pro něž je zapotřebí vysokoškolské vzdělání, je nejméně rozdílů. Zde má skutečně 98 % dotazovaných požadované vzdělání, ale 2 % mají nižší, tj. pouze maturitu.

3.3. Odvětví, ve kterém dotazovaní v ČR pracují

Více než třetina respondentů je v ČR zaměstnána ve zpracovatelském průmyslu, více než čtvrtina ve stavebnictví, zhruba desetina v oboru dobývání nerostných surovin. Srovnáme-li odvětví, ve kterých respondenti pracovali před příchodem do ČR naposledy, s těmi, ve kterých pracovali nejdéle, je vidět přesun. Relativně nejvyšší část respondentů přešla v ČR do odvětví zpracovatelského průmyslu a stavebnictví. V těchto odvětvích se zejména nabízejí cizincům v ČR pracovní příležitosti, protože domácí pracovní síla tato odvětví z důvodů nižších výdělků částečně opustila.

Cizinci ze středo- a východoevropských zemí, kteří dnes pracují v ČR na základě povolení k zaměstnání zejména ve zpracovatelském průmyslu a stavebnictví, přešli částečně z odvětví školství, dopravy, pošt a telekomunikací, zdravotnictví, výroby a rozvodu elektřiny, vody a plynu, lesního hospodářství a rybolovu. Někteří ale zůstali v původních odvětvích, kde pracovali již před příchodem do ČR: dobývání nerostných surovin, zemědělství, veřejné, osobní a sociální služby (příloha tabulka 16).

3.4. Současná profese vykonávaná v ČR

Cizinci ze SVE zaměstnaní v ČR nemění radikálně svá původní povolání. Výzkum naopak zjistil, že se jim často podaří v ČR sehnat zaměstnání odpovídající jejich původní profesi. Pochopitelně v málo kvalifikovaných a málo placených profesích, po nichž není na domácím trhu práce poptávka, se cizinci objevují ve větším počtu, i když před příchodem do ČR tuto práci vykonávali. Potřeba výdělků je nutí k přijetí práce, která je pod úrovní jejich kvalifikace. Je tomu také ale i proto, že na rozdíl od domácích nezaměstnaných nemají v ČR přístup k sociálním dávkám a příspěvku v nezaměstnanosti. Cizinci zaměstnaní na pracovní povolení nemají jinou možnost nežli vykonávat práci, na kterou získali pracovní povolení, anebo ukončit pobyt v ČR a vrátit se domů.

Není jisté, jak by se usídlení cizinci rozhodovali, kdyby měli možnost vyhledat v ČR jinou práci anebo nepracovat a žít ze sociálních příjmů, jestliže by nenašli na trhu práce zaměstnání odpovídající jejich představám. Možná, že by si nepočínali jinak nežli značná část mladších kategorií domácí populace. Ta nepatří často mezi málo vzdělané či nekvalifikované pracovníky, ale jestliže pracovní místo neodpovídá jejich představám, odmítnou je.

Následující tabulka uvádí srovnání zaměstnání, které respondenti vykonávají v ČR podle tříd KZAM, se zaměstnáním, které respondenti vykonávali před příchodem do ČR nejdéle, a tím, které vykonávali naposledy. Z uvedeného srovnání je patrný určitý posun od kvalifikovanějších k méně kvalifikovaným zaměstnáním. Nejvíce respondentů přešlo do třídy VII KZAM, tj. třídy řemeslníků a kvalifikovaných výrobců. Méně často do třídy IX, tj. mezi pomocné nekvalifikované pracovníky, třídy VI, mezi kvalifikované pracovníky v zemědělství anebo třídy VIII, obsluha strojů a zařízení.

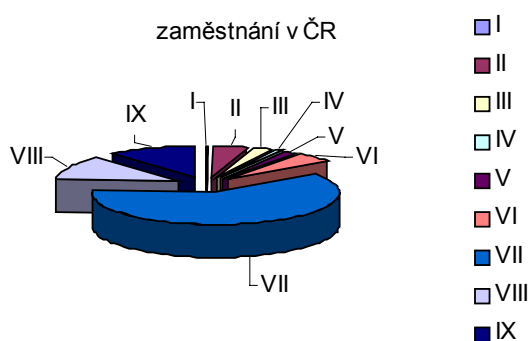
Legenda:

- I. zákonodárci, vedoucí řídicí pracovníci
- II. vědečtí a odborní duševní pracovníci
- III. techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech
- IV. nižší administrativní pracovníci (úředníci)
- V. provozní pracovníci ve službách a obchodě
- VI. kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a příbuzných oborech (kromě obsluhy strojů a zařízení)
- VII. řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (kromě obsluhy strojů a zařízení)
- VIII. obsluha strojů a zařízení
- IX. pomocní a nekvalifikovaní pracovníci
- X. příslušníci armády
- XI. odborní pracovníci církevních a náboženských institucí

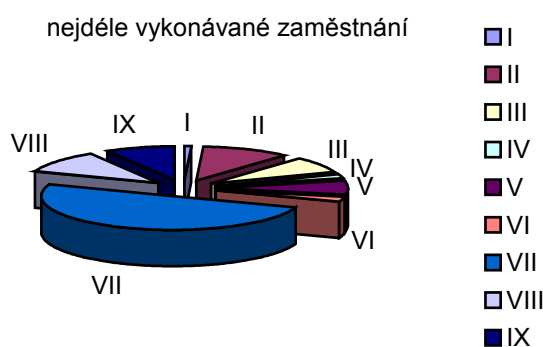
třída KZAM	zaměstnání v ČR absolutní četnosti	zaměstnání v ČR relativní četnosti	nejdéle vykonávané zaměstnání před příchodem do ČR relativní četnosti	naposledy vykonávané zaměstnání před příchodem do ČR relativní četnosti
I	4	0,4	0,8	1,2
II	40	4,3	9,9	8,0
III	23	2,5	7,2	6,3
IV	9	1,0	2,0	2,1
V	17	1,8	6,1	6,9
VI	45	4,9	2,2	2,4
VII	563	61,0	46,3	42,8
VIII	113	12,2	10,1	10,4
IX	107	11,6	8,0	8,7
X	-	-	0,3	0,1
XI	-	-	-	0,4
neuvedeno	2	0,2	7,4	10,7
celkem	923	100,0	100,0	100,0

Pramen: empirické šetření VÚPSV

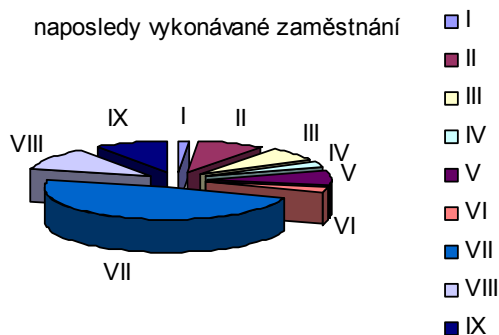
Graf 9 Zaměstnání v ČR dle třídy KZAM

Graf 10 Nejdéle vykonávané zaměstnání před příchodem do ČR

Graf 11 Naposledy vykonávané zaměstnání před příchodem do ČR

Legenda:

- I. zákonodárci, vedoucí řídicí pracovníci
- II. vědečtí a odborní duševní pracovníci
- III. techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech
- IV. nižší administrativní pracovníci (úředníci)
- V. provozní pracovníci ve službách a obchodě
- VI. kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a příbuzných oborech (kromě obsluhy strojů a zařízení)
- VII. řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (kromě obsluhy strojů a zařízení)
- VIII. obsluha strojů a zařízení
- IX. pomocní a nekvalifikovaní pracovníci

3.5. Délka doby zaměstnání v ČR

Naprostá většina dotazovaných (85 %) nepracuje v ČR déle než 5 let, v průměru 3-4 roky. Nejvíce respondentů pracuje v ČR 1 – 2 roky, 14 % dotazovaných pracuje v ČR již 6-10 let a 1 % ještě déle (12 až 19 let). Cizinci s povolením k zaměstnání nemohou změnit ani zaměstnavatele ani pracovní místo, na které jim bylo vydáno povolení k zaměstnání. Jejich stabilita zaměstnání je podmíněná. Přesto se snaží si zaměstnání udržet, o čemž svědčí délka doby jejich zaměstnání v ČR.

Ačkoli byl výzkum zaměřen na usídlené cizince, tj. ty, kteří pracují v ČR déle než jeden rok, bylo mezi dotazovanými 17 % těch, kteří pracují v ČR méně než jeden rok. To znamená, že nebyli vybráni ve shodě s požadavkem zadání. Je však třeba zdůraznit, že ochota cizinců zúčastnit se empirického šetření byla malá a tazatelům dalo hodně práce soustředit odpovědi požadovaného počtu respondentů v daných kvótách.

3.6. Souběžné podnikatelské aktivity v ČR

Naprostá většina dotazovaných (94 %) vykonává v ČR pouze závislé zaměstnání, na které má vystaveno povolení, 6 % souběžně se zaměstnáním v ČR i podniká.

3.7. Předchozí zaměstnání respondentů v ČR

Předchozí pracovní zkušenost v ČR má necelá čtvrtina dotazovaných (22 %), ostatní pracují v ČR poprvé.

3.8. Předchozí pracovní pobyty respondentů v ČR

Respondenti, kteří uvedli, že nepracují v ČR poprvé a kterých byla necelá čtvrtina (22 %), měli většinou jednu předchozí pracovní zkušenost v ČR (13 %), 6 % respondentů pracovalo dříve v ČR dvakrát a 2 % třikrát. Častější pobyty byly ojedinělé, ale vyskytli se respondenti se sedmi i osmi předchozími pracovními pobyty v ČR.

Pokud respondenti pracovali v ČR již dříve, většinou se jednalo o závislé zaměstnání, pouze velmi malá část dotazovaných podnikala (0,8 %).

3.9. Výše čistého měsíčního příjmu respondentů v předchozím zaměstnání v ČR

Čistý měsíční příjem ze zaměstnání těch respondentů, kteří již dříve v ČR pracovali, byl v 8 % případů stejný, jako je jejich současný čistý měsíční příjem ze zaměstnání, v 7 % případů vyšší a v 6 % případů nižší. Ostatní dotazovaní neměli předchozí pracovní zkušenost v ČR.

3.10. Výše současného čistého měsíčního příjmu ze zaměstnání

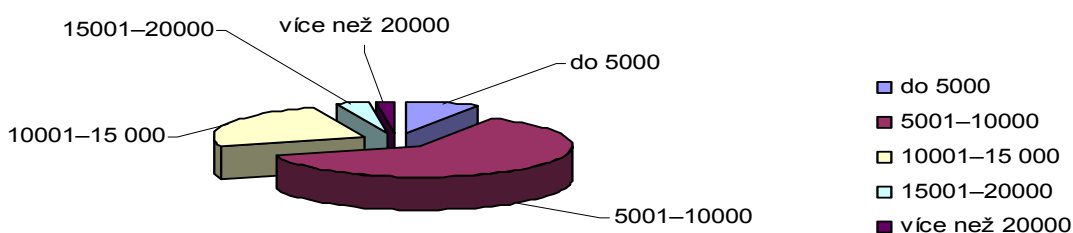
Současný čistý měsíční příjem respondentů ze zaměstnání v ČR dosahoval v průměru částky 9 575 Kč. Medián (střední hodnota) činil 9 000 Kč. Pouze 1 % respondentů uvedlo čistý měsíční příjem nižší, nežli byl na podzim 2001 čistý měsíční příjem z minimální mzdy (tj. cca 3 500 Kč). Více než polovina (58 %) dotazovaných uvedla čistý měsíční příjem do výše 10 000 Kč. Nejvyšší zjištěný čistý měsíční příjem 50 000 Kč uvedli 2 respondenti. Minimální zjištěný čistý příjem 1 800 Kč uvedla jedna osoba a jednalo se o příjem z hrubé mzdy 3 800 Kč., tj. nižší nežli minimální mzdy¹.

¹ Jednalo se o osobu žijící v klášteře a vykonávající pečovatelské nebo ošetrovatelské služby

Zjištěný průměrný měsíční příjem cizinců ze zaměstnání v ČR je nižší, nežli je průměrný příjem v ČR.²

Údaje zjištěné terénním šetřením VÚPSV/STEM ale vyvracejí do značné míry mýty o tom, že cizinci pracují v ČR často pod úrovní minimální mzdy. Legálně a dočasně zaměstnaní cizinci představují levnější pracovní sílu, proto jsou také zaměstnavateli žádáni a najímáni. Není ale jisté, zda by se cizinci spokojili s úrovní mzdy ve chvíli, kdy by se v ČR usadili, přivedli svoji rodinu a byli by nuceni krýt své životní náklady stejným způsobem jako občané ČR. Především by se zvýšily jejich výdaje za bydlení a provoz domácnosti, které u cizinců s povolením k zaměstnání většinou odpadají, protože s sebou nemají většinou partnery, děti a bydlí na ubytovnách. Podrobné informace jsou uvedeny v další části zprávy.

Graf 12 Výše průměrného čistého měsíčního příjmu ze zaměstnání v ČR

Průměrná výše čistých měsíčních mzdových respondentů ze zaměstnání není u všech národnostních skupin respondentů stejná. Průměrný čistý měsíční příjem občanů Ruské federace v ČR činí 12 025 Kč, občanů Polska 11 465 Kč., občanů Bulharska 10 503 Kč, občanů Moldávie 9 044 Kč., občanů Ukrajiny 8 694 Kč, občanů Běloruska 7 264 Kč a občanů Rumunska 7 141 Kč. Pochopitelně, že tyto hodnoty nelze mechanicky srovnávat, protože závisí na tom, jakou profesi dotazovaní vykonávají. Zjištěné hodnoty uvádíme spíše pro zajímavost, podrobnější analýzy by vyžadovaly třídění výše příjmu minimálně podle profesí. Bohužel nejsou jednotlivé profesní skupiny obsazeny tak početně, aby umožnily zjišťování hlubších statistických závislostí.

3.11. Způsob vyplácení mzdy

Naprostá většina dotazovaných (86 %) dostává při výplatě mzdy doklad v podobě výplatní pásky, pouze 13 % uvedlo, že nedostává výplatní pásku a nemají tudíž kontrolu nad tím, jak jsou podle výkazů podniku honorováni. Většina (88 %) dotazovaných dokládá podpisem příjem vyplacených peněz, necelých 13 % uvedlo, že ne. Doklad o příjmu ze zaměstnání by měl dostávat každý cizinec zaměstnaný v ČR. Mělo by to být zahrnuto do zákona. Nejen z důvodu kontroly zaměstnancem, ale i z důvodu kontroly daňovým úřadem.

3.12. Mzdový vývoj respondentů v současném zaměstnání

Polovina respondentů uvedla, že se jejich plat v průběhu současného zaměstnání v ČR nijak nezměnil, ale relativně vysoké procento (39 %) dotazovaných uvedlo, že se jejich příjem v průběhu doby zvýšil, pouze 9 % uvedlo, že se snížil. I když cizinci s pracovním povolením

² Pro srovnání, ve třetím čtvrtletí roku 2001 činila průměrná výše hrubé měsíční mzdy v ČR 14 410 Kč.

nemohou měnit pracovní místo ani zaměstnavatele, přesto dochází k určitému mzdovému vývoji v závislosti na tom, jak pracují. Vývoj není způsoben zvyšováním minimální mzdy, protože průměrný příjem cizinců je obvykle vyšší.

3.13. Vývoj v profesním zařazení

Většina dotazovaných (78 %) nepostoupila v průběhu doby svého zaměstnání v profesním zařazení, 18 % uvedlo, že vykonávají lepší práci než při svém nástupu, pouze 3 % uvedla, že se jejich postavení v podniku zhoršilo a že vykonávají horší práci. Jedná se pochopitelně o subjektivní hodnocení respondentů za situace, kdy povolení k zaměstnání v podstatě žádnou zásadní profesní mobilitu neumožňuje.

3.14. Diskriminace v zaměstnání

Prostřednictvím baterie otázek jsem se snažili zjistit, zdali dochází na pracovních místech k diskriminaci cizinců. Většina respondentů (90 %) neodpověděla na otázky zjišťující diskriminaci ze strany zaměstnavatele zřejmě proto, že cítili jisté obavy vyjádřit své zkušenosti. Z těch, kteří odpověděli, uvedlo 1 % respondentů, že se setkali se znevýhodňováním žen, necelé jedno procento se setkala s případem sexuálního obtěžování, 1 % se znevýhodněním v důsledku věku, necelé jedno procento dotazovaných se cítilo diskriminováno v důsledku svého náboženství a 0,3 % kvůli zdravotnímu stavu.

Na otázku zjišťující diskriminaci ze strany spolupracovníků odpověděla naprostá většina dotazovaných (99 %), přičemž relativně vysoký podíl (15 %) uvedl, že se setkali s nějakou formou diskriminace ze strany spolupracovníků.

Na podrobné otázky zjišťující konkrétní podobu diskriminace ze strany spolupracovníků většina (85 %) dotazovaných neodpověděla. Z těch, kteří odpověděli, se nejčastěji cítili být diskriminováni kvůli své státní příslušnosti (11 %), méně kvůli etnickému původu (2 %), necelá 2 % se setkala na pracovišti s fyzickým násilím, více než 2 % se znevýhodněním založeném na pohlaví, více než 1 % s případy sexuálního obtěžování, necelá 2 % se znevýhodňováním v důsledku věku, necelé procento (0,4 %) kvůli zdravotnímu stavu.

Na projektivní otázku, zdali si dotazovaní myslí, že na jejich pracovišti dochází k případům diskriminace, odpovědělo kladně 16 % respondentů. Jako konkrétní případy diskriminace, se kterými se cizinci na pracovišti setkali, uvedlo 12 % dotazovaných jako příčinu státní příslušnost zaměstnance, 5 % etnický původ, necelá 2 % uvedla, že se setkali s případy fyzického násilí. Poměrně vysoké procento (6,5 %) uvedlo, že se setkali na pracovišti se zavražděním, necelá 4 % se znevýhodňováním založeném na pohlaví, necelá 2 % se sexuálním obtěžováním, 4 % se znevýhodňováním kvůli věku, necelá 2 % se znevýhodňováním kvůli zdravotnímu stavu, 2,5 % kvůli náboženství.

Výsledky výzkumu potvrzují, že případy diskriminace cizinců v zaměstnání existují a nelze je brát na lehkou váhu proto, že se nejedná o vysoký počet případů. Diskriminace v zaměstnání, ať již jakéhokoli druhu, brání integraci cizinců.

Více než polovina dotazovaných (54 %) uvedla, že vědí kam se obrátit v případě, že by se setkali na pracovišti s nějakou formou diskriminace, ostatní odpověděli záporně.

4. Péče o zdraví

Téměř čtvrtina respondentů (23 %) se domnívá, že práce, kterou v ČR vykonávají, ohrožuje jejich zdraví. Pouze 15 % dotazovaných, což je relativně vysoký podíl, nedokáže tento aspekt posoudit, většina (62 %) není přesvědčena o tom, že by zaměstnání v ČR ohrožovalo jejich zdraví. Nicméně relativní podíl těch, kteří odpověděli na otázku kladně, je vysoký.

Většina respondentů (81 %) prošla před nástupem do zaměstnání v ČR zdravotní prohlídkou, zbylých 19 % nikoli.

Většina (82 %) dotazovaných je zdravotně pojištěna, 4 % nejsou a poměrně vysoký podíl (13 %) neví, zdali jsou zdravotně pojištěni. To znamená, že si nejsou jisti, zdali jejich zaměstnavatel za ně odvádí zdravotní pojištění.

Téměř polovina (48 %) dotazovaných navštívila v průběhu svého zaměstnání v ČR lékaře z důvodu onemocnění či úrazu. Více než třetina (34 %) pobírala v době své nemoci v ČR dávky nemocenského pojištění, 66 % nikoli.

5. Bydlení cizinců

Dotazovaní většinou bydlí ve společných ubytovnách (62 %), 16 % obývá nájemný byt, 9 % bydlí v rodinném domku, 8 % v hotelu nebo v penzionu, 4 % bydlí jinak. Mezi jinými způsoby bydlení se objevila pestrá škála různých možností (podnikový byt, klášter, fara, mobilní stavební buňka, administrativní budova statku, v podnájmu spolu s jiným pracovníkem, přítelem, přítelkyní, restaurace, maringotka, tři dotazovaní uvedli, že vlastní byt). Odpovědi typu, kde se dá, různě apod. byly zcela ojedinělé.

Čtvrtina dotazovaných bydlí na sídlišti, čtvrtina v tradiční zástavbě na předměstí, 15 % v tradiční zástavbě v centru města, 12 % ve čtvrti obytných domků a pouze 6 % bydlí ve vesnické zástavbě. Jiný typ bydlení (areál podniku v okrajové části města, kde je ubytovna, nebo bydlí podle okolností, kde probíhá stavba v mobilní buňce) uvedlo 17 % dotazovaných.

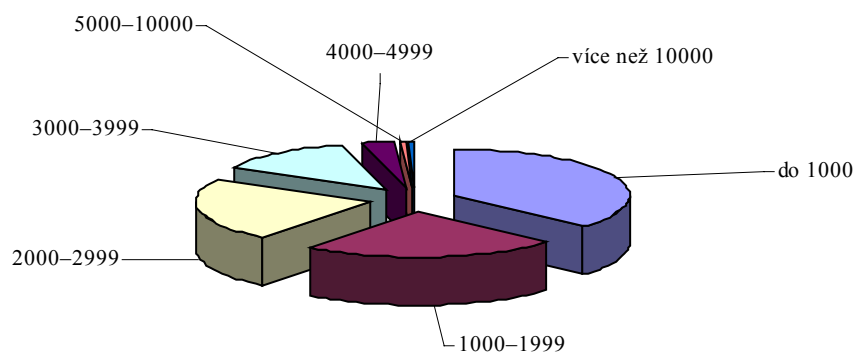
Téměř čtyři desetiny (39 %) dotazovaných mají v bytě, kde bydlí, samostatnou koupelnu, 62 % užívá společnou koupelnu. Samostatné WC má v bytě 41 % respondentů, 59 % používá oddělené WC. Většina dotazovaných (96 %) obývá ubytovnu/byt, kde je zavedena teplá voda, 98 % má zavedenou studenou vodu, obydlí bez zavedené vody užívá pouze 1 % dotazovaných. Většina (92 %) respondentů bydlí v ubytovně/bytě s ústředním topením. Třetina má k dispozici vlastní ložnici, dvě třetiny sdílejí ložnici s dalšími spolubydlícími. Necelá třetina (31 %) má k dispozici vlastní kuchyni, 68 % užívá společnou kuchyni. Třetina respondentů má pro svoji osobu k dispozici 20 m² obytného prostoru.

Výše nájemného za bydlení je velmi rozdílná. V průměru platí dotazovaní měsíčně 1 721 Kč (střední hodnota = 1 500 Kč), 36,3 % dotazovaných uvádí částku do výše 1 000 Kč, 23,1 % platí částku do 2 000 Kč, 22 % do 3 000 Kč. Většina (93 %) respondentů platí měsíčně za nájemné méně nežli 4 000 Kč a necelá pětina (19 %) nehradí ubytování osobně. V těchto případech hradí ubytování většinou zaměstnavatel (u chovatelů skotu, pracovníků ve stavebnictví) nebo bydlí v ubytovně spolu s příbuznými, přáteli, spolupracovníky. Zajímavé je, že ve všech případech, kdy respondenti neplatí nájemné za bydlení, se jedná o Ukrajince či Poláky (zaměstnané u jednoho zaměstnavatele) a příjem ze zaměstnání není u těchto respondentů podprůměrný. Někteří zaměstnavatelé činí tímto způsobem pracovní místo pro cizince atraktivnějším.

Pouze 9 % dotazovaných bydlí samostatně, čtvrtina s jednou další osobou, 27 % se dvěma dalšími osobami, 20 % se třema a 11 % se čtyřmi. Ostatní uváděli vyšší počet spolubydlících.

Více než polovina (56 %) dotazovaných bydlí se spolupracovníky, 19 % s přáteli (známými), pouze 18 % bydlí s členy vlastní rodiny, 6 % bydlí s někým jiným. Z uvedeného vyplývá, že dvě třetiny dotazovaných cizinců, kteří žijí v ČR déle než 1 rok a 15 % z nich déle než 6 let, bydlí alespoň po třech. Většinou se nejedná o členy vlastní rodiny. Sjednocování rodin za daných podmínek bydlení by nepřipadalo ve většině případů v úvahu.

Graf 13 Výše měsíčního nájemného v ČR

6. Etnické sítě

Třetina dotazovaných uvedla, že spolu s nimi pracuje v ČR i někdo z jejich rodiny či příbuzenstva. Z těch, kteří uvedli, že spolu s nimi pracují v ČR i jejich příbuzní, uvedli nejčastěji sourozence (32 %), manžela/ku (22 %), bratrance či sestřenicu (13 %), rodiče (10 %), švagra či švagrovou (9 %), děti (8 %), 6 % jiné příbuzné.

Zjištěné výsledky ukazují na existenci řetězových pracovních migrací, kdy jednu osobu obvykle následují další členové rodiny. Tyto migrace se obvykle mění z dočasných v trvalé. Tomu nasvědčují i odpovědi respondentů o jejich plánech do budoucna.

7. Spokojenost v zaměstnání v ČR a další plány do budoucna

Více než polovina dotazovaných (57 %) uvažuje o tom, že si vyhledá po skončení současného zaměstnání v ČR jiné zaměstnání v ČR. Méně než třetina (30 %) doposud není rozhodnuta a pouze 13 % respondentů již o dalším zaměstnání v ČR neuvažuje.

Jen malý podíl respondentů jeví zájem do budoucna o sezónní zaměstnání (0,1 %) nebo o zaměstnání do jednoho roku (7 %). Téměř čtvrtina dotazovaných by chtěla najít zaměstnání na dobu delší než 1 rok (32 %) a 58 % doposud neví na jak dlouho, 28 % respondentů na tuto otázku neodpovědělo.

Většina dotazovaných (87 %) je spokojena se svým zaměstnáním v ČR, 12 % nikoli. Příčinou nespokojenosti bývá nejčastěji příjem ze zaměstnání (37 %), méně charakter vykonávané práce (15 %).

Závěry

Pouze část ekonomicky aktivních usídlených cizinců (pobývajících v ČR déle než 1 rok) pracuje na základě povolení k zaměstnání. V ČR pracuje na základě povolení k zaměstnání celkem 17 677 usídlených cizinců, tj. cca 10 % z celkového počtu usídlených cizinců. Ostatní usídlení cizinci mají povolení k trvalému pobytu a nepotřebují povolení k zaměstnání anebo patří mezi živnostníky, kteří působí na trhu práce ČR bez jakýchkoli omezení.

Z výzkumu vyplývá, že cizinci vyplňují mezery na trhu práce, které vznikají relativně nízkou zaměstnaností občanů ČR ve věku do 30 let a současně vysokou mírou nezaměstnanosti nejmladších věkových skupin populace (příčinou je nízká motivace k práci za nabízených pracovních podmínek). Cizinci zaměstnaní v ČR v rámci povolení k zaměstnání představují mladší složku pracovní síly. Jsou mladší nežli zaměstnaná populace ČR a mladší nežli všichni usídlení cizinci.

Z odpovědí respondentů našeho výzkumu vyplývá, že pracovní migrace ze střeoevropských a východoevropských zemí do České republiky se mění v migrace trvalé. Budou-li vytvořeny vhodné podmínky pro integraci cizinců do české společnosti, a to zejména na trhu práce, nelze pochybovat o zájmu těch, kteří již v ČR pracují, o postupné usídlení. Většina cizinců, zejména v kvalifikovaných dělnických profesích, pracuje v ČR ve stejném zaměstnání, v jakém pracovali před příchodem do ČR. Menší počet respondentů nevyužívá v ČR dosaženou kvalifikaci a ti mohou představovat určitou rezervu pro využití v kvalifikovaných profesích, po nichž je v ČR poptávka. Nelze však automaticky předpokládat, že všichni cizinci mohou využít své dosažené kvalifikace. Je třeba brát v úvahu rozdílné vzdělávací systémy (systém školství a přípravy na povolání v různých zemích SVE). Integrace usídlených cizinců zaměstnaných doposud na základě povolení k zaměstnání předpokládá změny v zákonech, které jim umožní měnit pracovní místo. Tímto směrem je orientována koncepce aktivní migrační politiky, kterou vypracovalo MPSV. Toto se týká především cizinců mladších věkových kategorií, kteří dosáhli vyšší kvalifikace. Otázka je, kdo bude vykonávat málo kvalifikovaná a honorovaná pracovní místa, která domácí pracovníci odmítají. Lze se právem domnívat, že usídlení a integrování cizinci budou takováto pracovní místa rovněž odmítat. Oprávněnost tohoto předpokladu potvrzují zkušenosti zemí, které mají s imigrací pracovní síly dlouholeté zkušenosti.

Závažnějším problémem se jeví možná diskriminace cizinců v zaměstnání. Diskriminace ze strany zaměstnavatelů nebyla zjištěna, ale fakt, že 90 % respondentů na tuto otázku neodpovědělo svědčí o určitých obavách respondentů vyjádřit své mínění. Naopak, na otázku diskriminaci ze strany spolupracovníků se respondenti většinou odpověděli a část z nich se s ní setkala. Konkurence cizí pracovní síly nutí domácí pracovníky k vyšším pracovním výkonům a omezuje možnosti tlaku na zvyšování mezd. To obvykle vede k určitému napětí v pracovních vztazích. Je otázka, jak se bude vyvíjet pracovní výkonnost a konkurenceschopnost usídlených a integrovaných cizinců, jejichž životní podmínky se nebudou lišit od podmínek domácí populace.

Bydlení cizinců představuje latentní problém. Jestliže náš výzkum zjistil relativně velmi nízkou výši nájemného, kterou respondenti měsíčně platili za ubytování, bylo tomu tak proto, že bydleli často v ubytovně anebo spolu s dalšími osobami a o nájemné se dělili, případně je za ně uhradil jejich zaměstnavatel. V okamžiku, kdyby byli tito cizinci odkázáni na trh s byty, pak je evidentní, že by jejich čistý příjem ze zaměstnání uhradil ve většině případů pouze nájemné za bydlení, které se pohybuje v současné době od 10 000 Kč měsíčně výše. Pokrytí dalších životních nákladů by se stalo problémem i tehdy, jestliže by nezaložili rodiny nebo nepřivedli své rodiny, které již mají. Usídleným a integrovaným cizincům by bylo třeba v mnoha případech dorovnávat částky životního minima (pokud by se nejednalo o cizince zaměstnané v profesích s nadprůměrně vysokými příjmy ze zaměstnání).

Seznam grafů

- Graf 1 Struktura souboru dotazovaných podle pohlaví
- Graf 2 Struktura souboru dotazovaných podle věku
- Graf 3 Struktura souboru dotazovaných podle státního občanství
- Graf 4 Složení souboru dotazovaných podle velikosti místa bydliště v ČR
- Graf 5 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů
- Graf 6 Obor vzdělání respondentů
- Graf 7 Srovnání odvětví, ve kterých respondenti pracovali nejdéle, s odvětvím, ve kterém byli zaměstnáni před příchodem do ČR naposledy
- Graf 8 Požadované vzdělání pro zaměstnání v ČR
- Graf 9 Zaměstnání v ČR dle třídy KZAM
- Graf 10 Nejdéle vykonávané zaměstnání před příchodem do ČR
- Graf 11 Naposledy vykonávané zaměstnání před příchodem do ČR
- Graf 12 Výše průměrného čistého měsíčního příjmu ze zaměstnání v ČR
- Graf 13 Výše měsíčního nájemného v ČR

Literatura

1. Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil, 2. čtvrtletí 2001, ČSÚ: 2001
2. Cizinci v České republice, ČSÚ, s.r.o. Scientia, 2001.

Poznámky

1. V základním souboru usídlených cizinců, který rovněž srovnáváme s výsledky našeho šetření, jsou zahrnuti všichni cizinci s délkou pobytu nad 1 rok (s dlouhodobým pobytem v ČR, trvalým pobytem v ČR, s vízem k pobytu v ČR nad 90 dnů, s přiznaným azylem i s dočasným útočištěm v ČR).

Tabulková příloha

Tabulka 1 Struktura souboru dotazovaných podle pohlaví, srovnání se základním souborem usídlených cizinců v ČR a VŠPS

pohlaví	respondenti absolutní četnosti	respondenti relativní četnosti (%)	cizinci s povolením k zaměstnání v ČR k 30.6.2001	usídlení cizinci v ČR k 30.12.2000	zaměstnaní v NH podle pohlaví v % k 30.6.2001	nezaměstnaní podle pohlaví v % k 30.6.2001
muži	640	69,3	69,9	62,0	56,5	46,4
ženy	283	30,7	30,1	38,0	43,5	53,6
celkem	923	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Prameny: Empirické šetření VÚPSV, MPSV SSZ, Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil, 2. čtvrtletí 2001, ČSÚ: 2001, Cizinci v České republice, ČSÚ, Scientia s.r.o., 2001, agregace VÚPSV Horáková

Tabulka 2 Věk respondentů, srovnání se souborem všech usídlených cizinců

věk	respondenti absolutní četnosti	respondenti relativní četnosti	usídlení cizinci v ČR celkem absolutní četnosti	usídlení cizinci v ČR celkem relativní četnosti
do 15 let	-	-	12 837	7,1
15-29	325	35,2	42 701	23,7
30-44	450	48,8	76 138	42,2
45-59	138	15,0	37 766	21,0
60 +	3	0,3	10 819	6,0
neuvedeno	6	0,7	-	-
celkem	923	100,0	180 261	100,0

Pramen: Empirické šetření VÚPSV, Cizinci v České republice, ČSÚ, Scientia s.r.o., 2001, agregace VÚPSV Horáková

Tabulka 3 Srovnání věkové struktury dotazovaných s věkem zaměstnaných v NH a nezaměstnaných v ČR

věk	respondenti %	zaměstnaní v NH ČR v jediném (hlavním) zaměstnání v %	nezaměstnaní v ČR v %
15-24	12,8	12,8	24,3
25-29	22,4	13,0	15,8
30-34	18,0	11,4	11,9
35-44	30,8	25,2	22,3
45-54	14,1	28,3	20,4
55+	1,2	9,4	5,3
neuvedeno	0,7	-	-
celkem	100,0	100,0	100,0

Pramen: Empirické šetření VÚPSV, Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil, 2. čtvrtletí 2001, ČSÚ: 2001

T a b u l k a 4 Věková struktura – detailní srovnání souborů

věk	respondenti absolutní četnosti	respondenti relativní četnosti	usídlení cizinci celkem absolutní četnosti	usídlení cizinci celkem relativní četnosti	zaměstnaní v NH ČR v jediném (hlavním) v % *
15-19	3	0,3	4 150	2,5	1,5
20-24	115	12,5	12 249	7,3	11,3
25-29	207	22,4	26 302	15,7	13,0
30-34	166	18,0	27 865	16,6	11,4
35-39	152	16,5	25 670	15,3	12,3
40-44	132	14,3	22 603	13,5	12,9
45-49	95	10,3	18 430	11,0	14,7
50-54	35	3,8	12 796	7,6	13,6
55-59	8	0,9	6 540	3,9	6,6
60-64	1	0,1	4 027	2,4	1,6
65 a více let	2	0,2	6 792	4,1	1,2
neuvedeno	6	0,7	-	-	-
celkem	923	100,0	167 424	100,0	100,0

Pramen: Empirické šetření VÚPSV, Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil, 2. čtvrtletí 2001, ČSÚ: 2001, Cizinci v České republice, ČSÚ, Scientia s.r.o., 2001, agregace VÚPSV Horáková

T a b u l k a 5 Složení základního souboru usídlených cizinců podle věku a pohlaví

cizinci pobývající v ČR déle než 1 rok	celkem	podíl v %	z toho žen	podíl žen v %
do 15	12837	7,1	6186	9,1
15-29	42701	23,7	17733	26,0
30-44	76138	42,2	24442	35,8
45-59	37766	21,0	14720	21,6
60+	10819	6,0	5219	7,6
celkem	180261	100,0	68300	100,0
věkový průměr		36,6		36,3

Pramen: Cizinci v České republice, ČSÚ, Scientia s.r.o., 2001, agregace VÚPSV Horáková

T a b u l k a 6 Státní občanství respondentů ve srovnání se státním občanstvím základního souboru cizinců s povolením k zaměstnání v ČR k 30.6.2001.

státní občanství	respondenti absolutní četnosti	respondenti relativní četnosti	cizinci s povolením k zaměstnání celkem absolutní četnosti	podíl na celkovém počtu povolení k zaměstnání v %
Ukrajina	505	54,7	16 921	40,9
Polsko	246	26,7	7 306	17,7
Bělorusko	50	5,4	1228	3,0
Rusko	36	3,9	949	2,3
Bulharsko	36	3,9	1 611	3,9
Moldávie	35	3,8	1 522	3,7
Rumunsko	15	1,6	775	1,9
celkem	923	100,0	30 312	73,4

Pramen: Empirické šetření VÚPSV, MPSV,SSZ, Integrace cizinců na trhu práce v České republice, část I, VÚPSV, Praha:2001

T a b u l k a 7 Usídlení cizinci podle typu pobytu, pohlaví a občanství k 31.12.2000

státní občanství	celkem	podíl v %	z toho ženy	podíl žen v %	trvalý pobyt	podíl v %	z toho ženy	podíl žen v %	dlouhodobý pobyt	podíl v %	z toho ženy	podíl žen v %
Celkem	180 261	100,0	68 300	100,0	65 367	100,0	32 933	100,0	114 211	100,0	35 079	100,0
Ukrajina	50 407	28,0	17 653	25,8	7 651	11,7	4 919	14,9	42 747	37,4	12 732	36,3
Vietnam	23 782	13,2	8 712	12,8	8 044	12,3	3 288	10,0	15 685	13,7	5 411	15,4
Slovensko	23 381	13,0	7 258	10,6	10 905	16,7	5 064	15,4	12 476	10,9	2 194	6,3
Polsko	16 790	9,3	9 669	14,2	11 990	18,3	8 860	26,9	4 800	4,2	809	2,3
Rusko	13 269	7,4	6 668	9,8	3 574	5,5	2 174	6,6	9 678	8,5	4 484	12,8
Německo	4 966	2,8	1 518	2,2	2 579	3,9	1 065	3,2	2 387	2,1	453	1,3
Bulharsko	4 131	2,3	1 403	2,1	2 325	3,6	767	2,3	1 795	1,6	630	1,8
Jugoslávie	3 814	2,1	1 205	1,8	1 740	2,7	477	1,4	1 940	1,7	663	1,9
Čína	3 772	2,1	1 550	2,3	120	0,2	67	0,2	3 652	3,2	1 483	4,2
USA	3 141	1,7	1 174	1,7	1 753	2,7	673	2,0	1 388	1,2	501	1,4
Bělorusko	2 631	1,5	1 235	1,8	415	0,6	279	0,8	2 202	1,9	951	2,7
Rumunsko	2 336	1,3	939	1,4	1 701	2,6	774	2,4	583	0,5	141	0,4
Kazachstán	2 186	1,2	1 228	1,8	1 264	1,9	726	2,2	921	0,8	502	1,4
Chorvatsko	1 985	1,1	598	0,9	1 143	1,7	426	1,3	841	0,7	172	0,5
Moldavsko	1 879	1,0	579	0,8	183	0,3	103	0,3	1 696	1,5	476	1,4
Rakousko	1 830	1,0	456	0,7	815	1,2	325	1,0	1 015	0,9	131	0,4
Bosna a Hercegovina	1 612	0,9	647	0,9	1 308	2,0	547	1,7	277	0,2	87	0,2
Spojené království	1 394	0,8	367	0,5	337	0,5	66	0,2	1 057	0,9	301	0,9
Itálie	1 171	0,6	226	0,3	599	0,9	140	0,4	572	0,5	86	0,2
Arménie	1 071	0,6	486	0,7	547	0,8	259	0,8	479	0,4	206	0,6
vybrané státy celkem	165 548	91,8	63 571	93,1	58 993	90,2	30 999	94,1	106 191	93,0	32 413	92,4

Pramen: Cizinci v České republice, ČSÚ, Scientia s.r.o., 2001, výpočet VÚPSV Horáková

T a b u l k a 8 Složení souboru dotazovaných podle velikosti místa bydliště v ČR

počet obyvatel	absolutní četnosti	relativní četnosti
do 999	54	5,9
1 000 – 1 999	45	4,9
2 000 – 4 999	48	5,2
5 000 – 19 999	213	23,1
20 000 – 99 999	299	32,4
nad 100 000	264	28,6
celkem	923	100,0

Empirické šetření VÚPSV

T a b u l k a 9 Respondenti podle okresů, srovnání souboru respondentů se souborem všech cizinců s povolením k zaměstnání v okresech ČR k 30.6.2001

1 okres	2 respondenti absolutní četnosti	3 respondenti relativní četnosti	4 celkem evidovaných povolení k zaměstnání v okrese	5 podíl v procentech	6 počet evidovaných státních příslušností cizinců v okrese
Benešov	7	0,8	626	1,5	22
Beroun	5	0,5	240	0,6	17
Blansko	10	1,1	375	0,9	15
Brno město	47	5,1	1 750	4,2	56
Brno-venkov	10	1,1	190	0,5	13
Bruntál	3	0,3	45	0,1	11
Břeclav	6	0,7	207	0,5	20
Česká Lípa	5	0,5	237	0,6	13
České Budějovice	10	1,1	324	0,8	31
Český Krumlov	10	1,1	741	1,8	16
Děčín	0	0,0	201	0,5	19
Domažlice	0	0,0	213	0,5	12
Frýdek - Místek	1	0,1	194	0,5	19
Havlíčkův Brod	0	0,0	242	0,6	13
Hodonín	14	1,5	194	0,5	13
Hradec Králové	22	2,4	480	1,2	24
Cheb	10	1,1	391	0,9	20
Chomutov	5	0,5	133	0,3	13
Chrudim	2	0,2	29	0,1	7
Jablonec nad Nisou	16	1,7	395	1,0	13
Jeseník	4	0,4	17	0,0	3
Jičín	10	1,1	253	0,6	11
Jihlava	10	1,1	446	1,1	17
Jindřichův Hradec	0	0,0	40	0,1	9
Karlovy Vary	4	0,4	189	0,5	14
Karviná	52	5,6	1 683	4,1	15
Kladno	45	4,9	117	0,3	10
Klatovy	10	1,1	240	0,6	12
Kolín	10	1,1	313	0,8	12
Kroměříž	8	0,9	96	0,2	15
Kutná Hora	10	1,1	161	0,4	7
Liberec	8	0,9	1 654	4,0	33
Litoměřice	13	1,4	211	0,5	20
Louny	3	0,3	75	0,2	13
Mělník	0	0,0	338	0,8	17
Mladá Boleslav	62	6,7	1 912	4,6	20
Most	11	1,2	419	1,0	23
Náchod	20	2,2	1 010	2,4	18
Nový Jičín	0	0,0	51	0,1	13
Nymburk	0	0,0	542	1,3	19
Olomouc	6	0,7	391	0,9	36
Opava	5	0,5	73	0,2	16

1 okres	2 respondenti absolutní četnosti	3 respondenti relativní četnosti	4 celkem evidovaných povolení k zaměstnání v okrese	5 podíl v procentech	6 počet evidovaných státních příslušností cizinců v okrese
Ostrava - město	13	1,4	454	1,1	34
Pardubice	10	1,1	492	1,2	21
Pelhřimov	20	2,2	217	0,5	14
Písek	15	1,6	265	0,6	14
Plzeň - město	0	0,0	215	0,5	24
Plzeň-jih	0	0,0	75	0,2	7
Plzeň-sever	0	0,0	186	0,4	6
Praha - východ	8	0,9	938	2,3	27
Praha - západ	0	0,0	276	0,7	23
Praha	168	18,1	14 089	34,1	124
Prachatice	9	1,0	175	0,4	15
Prostějov	0	0,0	449	1,1	16
Přerov	0	0,0	96	0,2	19
Příbram	0	0,0	772	1,9	23
Rakovník	5	0,5	1	0,0	1
Rokycany	0	0,0	83	0,2	9
Rychnov nad Kněžnou	9	1,0	285	0,7	9
Semily	15	1,6	358	0,9	14
Sokolov	8	0,9	192	0,5	11
Strakonice	5	0,5	66	0,2	7
Svitavy	2	0,2	296	0,7	17
Šumperk	10	1,1	162	0,4	12
Tábor	12	1,3	133	0,3	15
Tachov	7	0,8	100	0,2	14
Teplice	1	0,1	182	0,4	19
Trutnov	19	2,1	889	2,2	20
Třebíč	5	0,5	311	0,8	12
Uherské Hradiště	15	1,6	202	0,5	15
Ústí nad Labem	11	1,2	169	0,4	16
Ústí nad Orlicí	15	1,6	507	1,2	16
Vsetín	0	0,0	243	0,6	20
Vyškov	3	0,3	132	0,3	13
Zlín	9	1,0	309	0,7	24
Znojmo	5	0,5	193	0,5	16
Žďár nad Sázavou	4	0,4	398	1,0	16
neuvedeno	46	5,1	0	0,0	0
celkem	923	100,0	41 348	100,0	193

Pramen: Empirické šetření VÚPSV, MPSV SSZ

T a b u l k a 10 Stupeň dosaženého vzdělání respondentů ve srovnání se vzděláním populace ČR zaměstnaných v NH a nezaměstnaných v ČR

stupeň dosaženého vzdělání	respondenti absolutní četnosti	respondenti relativní četnosti	vzdělanostní struktura populace ČR v %	vzdělanostní struktura zaměstnaných v NH v %	vzdělanostní struktura nezaměstnaných v %
bez vzdělání	-	-	0,6	0,1	-
základní	143	15,5	23,9	8,7	27,5
vyučen	425	46,0	36,4	42,5	44,1
maturita	243	26,3	29,9	31,9	24,5
VŠ	110	11,9	9,2	14,8	3,9
neuvedeno	2	0,2	-	-	-
celkem	923	100,0	100,0	100,0	100,0

Pramen: Empirické šetření VÚPSV/STEM, Zaměstnanost a nezaměstnanost v České republice podle výsledků výběrového šetření pracovních sil, 2. čtvrtletí 2001

T a b u l k a 11 Obor vzdělání dotazovaných – srovnání s VŠPS

obor vzdělání	respondenti absolutní četnosti	respondenti relativní četnosti	obyvatelstvo ČR	zaměstnaní v NH dle VŠPS	nezaměstnaní dle VŠPS
všeobecné-základní programy	20	2,2	28,5	11,9	31,3
vědy o výchově a vzdělání	42	4,6	2,9	3,6	0,9
humanitní vědy a umění	35	3,8	0,9	1,2	0,4
sociální vědy, obchod a právo	30	3,3	14,2	15,8	15,8
přírodní vědy	11	1,2	0,7	1,4	0,7
technické vědy, výroba, stavebnictví	492	53,3	37,7	48,3	37,1
zemědělské vědy	35	3,8	4,8	6,0	5,5
zdravotnictví a sociální služby	25	2,7	3,7	4,8	1,5
služby	62	6,7	5,2	7,0	6,7
nezjištěno	25	2,7	-	-	-
jiné	3	0,3	0,5	-	-
neuvedeno	143	15,5	-	-	0,1
celkem	923	100,0	100,0	100,0	100,0

Poznámka: sloupec obyvatelstvo ČR, řádek služby zahrnuje i dopravu

Pramen: Empirické šetření VÚPSV, Zaměstnanost a nezaměstnanost v České republice podle výsledků výběrového šetření pracovních sil, 2. čtvrtletí 2001

T a b u l k a 12 V jakém odvětví pracovali respondenti před příchodem do ČR nejdéle

odvětví nejdéle vykonávané činnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
zpracovatelský průmysl	189	20,5
stavebnictví	167	18,1
zemědělství	61	6,6
obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží	77	8,3
dobývání nerostných surovin	78	8,5
výroba a rozvod el., plynu, vody	26	2,8
lesní hospodářství, rybolov	16	1,7
pohostinství, ubytování	34	3,7
doprava, pošta, telekomunikace	43	4,7
peněžnictví a pojišťovnictví	0,6	0,7
nemovitosti, pronájem, služby pro podniky, výzkum a vývoj	0,5	0,5
veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení	12	1,3
školství	56	6,1
zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	29	3,1
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	24	2,6
exteritoriální organizace a spolky	3	0,3
neuvedeno, neurčitelné	30	3,3
nepracoval	67	7,3
celkem	923	100,0

Pramen: Empirické šetření VÚPSV

T a b u l k a 13 V jakém oboru pracovali respondenti před příchodem do ČR naposledy, srovnání s výsledky VŠPS

odvětví	respondenti absolutní četnosti	respondenti relativní četnosti	zaměstnanost v NH podle odvětví dle VŠPS	nezaměstnaní * v ČR v posledním zaměstnání dle VŠPS v %
zpracovatelský průmysl	171	18,5	27,8	30,7
stavebnictví	170	18,4	9,0	9,3
zemědělství	51	5,5	3,8	-
obchod, opravy motor, vozidel a spotř. zboží	83	9,0	12,6	7,1
dobývání nerostných surovin	83	9,0	1,4	-
výroba a rozvod el. plynu, vody	25	2,7	1,8	-
lesní hospodářství, rybolov	18	2,0	1,0	-
pohostinství, ubytování	41	4,4	3,4	6,1
doprava, pošta, telekomunikace	49	5,3	7,5	1,7
peněžnictví a pojišťovnictví	7	0,8	2,1	-
nemovitosti, pronájem, služby pro podniky, výzkum a vývoj	6	0,7	5,4	-
veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení	11	1,2	7,3	-
školství	50	5,4	6,5	-
zdravotnictví, veter. a sociální činnosti	29	3,1	6,4	2,8
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	24	2,6	3,9	-
soukromé domácnosti	2	0,2	0,0	-
exteritoriální organizace a spolky	3	0,3	0,0	-
neurčitelné, neuvedeno	27	2,9	0,0	-
nepracoval	73	7,9	0,0	-
celkem	923	100,0	100,0	57,7

Poznámka: VŠPS uvádí pro kategorie: doprava, skladování, pošta telekomunikace údaje pouze o mužích, pro kategorie zdravotnictví a sociální služby údaje pouze o ženách.

Pramen: Empirické šetření VÚPSV, Zaměstnanost a nezaměstnanost v České republice podle výsledků výběrového šetření pracovních sil, 2. čtvrtletí 2001

T a b u l k a 14 Profese, které dotazovaní vykonávali před příchodem do ČR

1 profese dle rozšířené KZAM	2 nejdéle vykonávaná profese absolutní četnosti	3 nejdéle vykonávaná profese relativní četnosti	4 naposledy vykonávaná profese absolutní četnosti	5 naposledy vykonávaná profese relativní četnosti
příslušníci armády	6	0,7	1	0,1
vedoucí pracovníci organizací, ředitelé, náměstci	1	0,1	2	0,2
vedoucí, ředitelé malých podniků, organizací	6	0,7	9	1,0
vědci a odborníci ve fyzikálních a chem. obor. apod.	2	0,2	2	0,2
vědci a odborníci v oblasti výpočetní techniky	2	0,2	2	0,2
arch., projekt., konstrukt., tech. vědci, inženýři, tvůrčí	12	1,3	10	1,1
vědci, odborníci a inženýři v biolog. a příbuz. oborech	2	0,2	2	0,2
odborní zdravotničtí a veterinární pracovníci	6	0,7	6	0,7
vědeckopedagogičtí pracovníci	5	0,5	5	0,5
učitelé středních škol	8	0,9	8	0,9
učitelé základních škol	13	1,4	9	1,0
další učitelé	20	2,2	16	1,7
vědci a odborní duševní pracovníci	3	0,3	2	0,2
odborní prac. ve společen. vědách a příbuz. oborech	2	0,2	2	0,2
umělečtí pracovníci	12	1,3	10	1,1
odborní pracovníci církevních a náboženských institucí	4	0,4	4	0,4
technici ve fyzikálních, technických a příbuz. oborech	18	2,0	16	1,7
bezpečnostní, protipožární, kolaudační technici, technici kontroly zdravotní nezávadnosti, jakosti	4	0,4	1	0,1
techničtí a laboratorní pracovníci v oblasti biologie a zemědělství	5	0,5	4	0,4
zdravotničtí asistenti, optici, rehabilitační pracovníci	4	0,4	4	0,4
odborní ošetřovatelé, zdravotní sestry	10	1,1	9	1,0
pedagogové v mimoškolních zařízeních	4	0,4	2	0,2
pedagogové pro předškolní výchovu	2	0,2	1	0,1
ostatní pedagogové, instruktoři odborné výchovy	2	0,2	3	0,3
odb.pr. – zprostředkovatelé obchod. a finanč. transakcí	2	0,2	3	0,3
zástupci-agenti-obchodní,přepravní,pracovníci úřadů	1	0,1	1	0,1
odborní administrativní pracovníci	10	1,1	14	1,5
výkonní pracovníci umění a zábavy	1	0,1	-	-
kancelářští a manipulační pracovníci, sekretář. písařky	1	0,1	2	0,2
úředníci zpracovávající číselné údaje	4	0,4	3	0,3
úředníci ve skladech, dopravě a přepravě	6	0,7	4	0,4
úředníci v knihovnách, na poštách a příbuz. oborech	5	0,5	5	0,5
pokladníci a pracovníci v příbuzných oborech	1	0,1	2	0,2
pracovníci poskytující různé informace	1	0,1	3	0,3
provozní pracovníci stravování a v příbuzných oborech	25	2,7	29	3,1
pečovatelé a pomocní ošetřovatelé	2	0,2	2	0,2
pracovníci ochrany a ostrahy	2	0,2	3	0,3
prodavači v obchodech a předváděči zboží	27	2,9	30	3,3
chovatelé zvířat pro trh	11	1,2	14	1,5
kvalifikovaní dělníci v lesnictví a příbuzných oborech	6	0,7	5	0,5
samozásobitelští zemědělci a rybáři	3	0,3	2	0,2
horníci při dobývání surovin	60	6,5	64	6,9
stavební dělníci hlavní stavební výroby	105	11,4	102	11,1
kvalifik. dělníci zajišťující dokončovací stavební práce	9	1,0	8	0,9
malíři, lakýrníci,tapetaři, čističi, kominíci apod.	7	0,8	5	0,5
formíři, svářeči, vyr. plechů, potápěčské čety apod.	35	3,8	30	3,3
kováři, nástrojáři, zámečníci apod.	37	4,0	31	3,4
mechanici a opraváři strojů a zařízení	43	4,7	39	4,2

1 profese dle rozšířené KZAM	2 nejdéle vykonávaná profese absolutní četnosti	3 nejdéle vykonávaná profese relativní četnosti	4 naposledy vykonávaná profese absolutní četnosti	5 naposledy vykonávaná profese relativní četnosti
mechanici, seřizovači, opraváři elektr. a elektron. zař.	30	3,3	23	2,5
výrobci a opraváři přesných strojů, nástrojů z kovu	1	0,1	1	0,1
hrnčíři, skláři, apod., ruční výroba	1	0,1	1	0,1
umělečtí řemeslníci, lidová tvorba, folklór	8	0,9	7	0,8
kvalifikovaní zpracovatelé a výrobci potravin. výrobků	10	1,1	11	1,2
zpracovatelé dřeva, truhláři a dělníci v příbuz. oborech	17	1,8	14	1,5
kvalifikovaní výrobci textilií, oděvů a výrobků z kůží a kožešin a kvalifikovaní dělníci v příbuzných oborech	63	6,8	58	6,3
zpracovatelé kůží, kožešin a obuvníci	1	0,1	1	0,1
obsluha zařízení na zpracování kovů	9	1,0	7	0,8
obsluha pecí a zař. na výrobu skla, keramiky apod.	1	0,1	1	0,1
obsluha elektrárenských a příbuzných zařízení	4	0,4	4	0,4
obsluha automat. montážních linek a průmysl. robotů	1	0,1	-	-
obsluha strojů na výrobu výrobků z kovů a nerostů	6	0,7	5	0,5
obsluha strojů na výrobu chemických výrobků	1	0,1	1	0,1
obsluha strojů na výrobu pryžových a plastových výr.	1	0,1	1	0,1
obsluha tiskárenských, knihvazačských strojů	1	0,1	-	-
obsluha strojů na úpravu a výrobu textilních, kožeš. a kožených výrobků	2	0,2	2	0,2
montážní dělníci, práce na montáž. linkách	13	1,4	14	1,5
obsluha jiných stac. zařízení a jiní montáž. dělníci	10	1,1	17	1,8
řidiči železničních kolejových vozidel	2	0,2	2	0,2
řidiči motorových vozidel	26	2,8	29	3,1
obsluha zeměděl., lesních, zemních, zdvihacích zařízení	11	1,2	11	1,2
pomocníci, uklízeči, prادلáci	11	1,2	9	1,0
vrátní, nosiči, poslové apod.	2	0,2	3	0,3
sběrači odpadků, metaři apod.	1	0,1	1	0,1
pomocní nekvalifikovaní pracovníci v zeměděl., lesn.	26	2,8	22	2,4
pomocní nekval. děl. v lomech, stavebnictví apod.	5	0,5	8	0,9
pomocní nekvalifikovaní dělníci v průmyslu, ve výrobě	22	2,4	28	3,0
pomocní nekvalif. děl. v dopravě, skladě, vazači apod.	7	0,8	9	1,0
neuvedeno	68	7,4	99	10,7
celkem	923	100,0	923	100,0

Pramen: Empirické šetření VÚPSV

T a b u l k a 15 Požadované vzdělání respondentů pro zaměstnání v ČR ve srovnání s nejvyšším dosaženým vzděláním respondentů

vzdělání	požadované vzdělání absolutní četnosti	požadované vzdělání relativní četnosti	nejvyšší dosažené vzdělání relativní četnosti
základní	322	34,9	15,5
vyučen v oboru	489	53,0	46,0
středoškolské s maturitou	59	6,4	26,3
vysokoškolské	43	4,7	11,9
nezjištěno	10	1,1	0,2
celkem	923	100,0	100,0

Pramen: Empirické šetření VÚPSV

T a b u l k a 16 Odvětví, ve kterém respondenti v ČR pracují dnes, ve srovnání s odvětvím, ve kterém pracovali před příchodem do ČR naposledy, a odvětvím, ve kterém byli zaměstnáni před příchodem do ČR nejdéle

obor činnosti	v ČR absolutní četnosti	v ČR relativní četnosti	před příchodem do ČR nejdéle relativní četnosti	před příchodem do ČR naposledy relativní četnosti
zpracovatelský průmysl	319	34,6	18,5	20,5
stavebnictví	244	26,4	18,4	18,1
zemědělství	55	6,0	5,5	6,6
obchod, opravy motor. vozidel a spotř. zboží	63	6,8	9,0	8,3
dobývání nerostných surovin	88	9,5	9,0	8,5
výroba a rozvod el., vody, plynu	9	1,0	2,7	2,8
lesní hospodářství, rybolov	9	1,0	2,0	1,7
pohostinství, ubytování	16	1,7	4,4	3,7
doprava, pošta, telekomunikace	14	1,5	5,3	4,7
peněžnictví a pojišťovnictví	2	0,2	0,8	0,7
nemovitosti, pronájem, služby pro podniky, výzkum a vývoj	5	0,5	0,7	0,5
školství	14	1,5	5,4	6,1
zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	17	1,8	3,1	3,1
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	27	2,9	2,6	2,6
soukromé domácnosti	1	0,1	0,2	0
exteriorní organizace a spolky	3	0,3	0,3	0,3
neurčitelné, neuvedeno	37	4,0	2,9	3,3
nepracoval	-	-	7,9	7,3
celkem	923	100,0	100,0	100,0

Pramen: Empirické šetření VÚPSV

T a b u l k a 17 Profese, které dotazovaní vykonávají v ČR, ve srovnání s tím, co dělali před příchodem do ČR

1 profese dle rozšířené KZAM	2 profese vykonávaná v ČR absolutní četnosti	3 profese vykonávaná v ČR relativní četnosti	4 nejdéle vykonávaná profese relativní četnosti	5 naposledy vykonávaná profese relativní četnosti
příslušníci armády	-	-	0,7	0,1
vedoucí pracovníci organizací, ředitelé, náměstci	2	0,2	0,1	0,2
vedoucí, ředitelé malých podniků, organizací	2	0,2	0,7	1,0
vědci a odborníci ve fyzikálních a.,chem. obor. apod.	1	0,1	0,2	0,2
vědci a odborníci v oblasti výpočetní techniky	3	0,3	0,2	0,2
arch., projekt., konstrukt., tech. vědci, inženýři, tvůrčí	4	0,4	1,3	1,1
vědci, odborníci a inženýři v biolog. a příbuz. oborech	2	0,2	0,2	0,2
odborní zdravotničtí a veterinární pracovníci	2	0,2	0,7	0,7
vědeckopedagogičtí pracovníci	7	0,8	0,5	0,5
učitelé středních škol	-	-	0,9	0,9
učitelé základních škol	-	-	1,4	1,0
další učitelé	2	0,2	2,2	1,7
vědci a odborní duševní pracovníci			0,3	0,2
odborní prac. ve společen vědách a příbuz. oborech	1	0,1	0,2	0,2
umělečtí pracovníci	11	1,2	1,3	1,1
odborní pracovníci církevních a náboženských institucí	7	0,8	0,4	0,4
technici ve fyzikálních, technických a příbuz. oborech	5	0,5	2,0	1,7
bezpečnostní, protipožární, kolaudační technici, technici kontroly zdravotní nezávadnosti, jakosti	3	0,3	0,4	0,1
techničtí a laboratorní pracovníci v oblasti biologie a zemědělství	2	0,2	0,5	0,4
zdravotničtí asistenti, optici, rehabilitační pracovníci	-	-	0,4	0,4
odborní ošetřovatelé, zdravotní sestry	3	0,3	1,1	1,0
pedagogové v mimoškolních zařízeních	1	0,1	0,4	0,2
pedagogové pro předškolní výchovu	3	0,3	0,2	0,1
ostatní pedagogové, instruktoři odborné výchovy	-	-	0,2	0,3
odborní pracovníci - zprostředkovatelé obchod. a finančních transakcí	2	0,2	0,2	0,3
zástupci-agenti-obchodní,přepravní,pracovníci úřadů	-	-	0,1	0,1
odborní administrativní pracovníci	3	0,3	1,1	1,5
sociální pracovníci	1	0,1	-	-
kancelářští a manipulační pracovníci, sekretářky, písařky	4	0,4	0,1	0,2
úředníci zpracovávající číselné údaje	1	0,1	0,4	0,3
úředníci ve skladech, dopravě a přepravě	2	0,2	0,7	0,4
úředníci v knihovnách, na poštách a příbuz. oborech	-	-	0,5	0,5
pokladníci a pracovníci v příbuzných oborech	-	-	0,1	0,2
pracovníci poskytující různé informace	2	0,2	0,1	0,3
provozní pracovníci stravování a v příbuzných oborech	6	0,7	2,7	3,1
pečovatelé a pomocní ošetřovatelé	4	0,4	0,2	0,2
pracovníci ochrany a ostrahy	2	0,2	0,2	0,3
prodavači ve stáncích a na tržištích	5	0,5	-	-
prodavači v obchodech a předváděči zboží	-	-	2,9	3,3
zahradníci a pěstitelé	12	1,3	-	-
chovatelé zvířat pro trh	30	3,3	1,2	1,5
kvalifikovaní dělníci v lesnictví a příbuzných oborech	3	0,3	0,7	0,5
samozásobitelští zemědělci a rybáři	-	-	0,3	0,2
horníci při dobývání surovin	74	8,0	6,5	6,9
stavební dělníci hlavní stavební výroby	171	18,5	11,4	11,1
kvalifik. dělníci zajišťující dokončovací stavební práce	6	0,7	1,0	0,9

1 profese dle rozšířené KZAM	2 profese vykonávaná v ČR absolutní četnosti	3 profese vykonávaná v ČR relativní četnosti	4 nejdéle vykonávaná profese relativní četnosti	5 naposledy vykonávaná profese relativní četnosti
malíři, lakýrníci, tapetaři, čističi, kominíci apod.	14	1,5	0,8	0,5
formíři, svářeči, výr. plechů, potápěčské čety apod.	45	4,9	3,8	3,3
kováři, nástrojáři, zámečníci apod.	29	3,1	4,0	3,4
mechanici a opraváři strojů a zařízení	19	2,1	4,7	4,2
mechanici, seřizovači, opraváři elektr. a elektron. zař.	17	1,8	3,3	2,5
výrobci a opraváři přesných strojů, nástrojů z kovu	1	0,1	0,1	0,1
hrnčíři, skláři apod., ruční výroba	3	0,3	0,1	0,1
umělečtí řemeslníci, lidová tvorba, folklór	18	2,0	0,9	0,8
kvalifikovaní zpracovatelé a výrobci potravin. výrobků	20	2,2	1,1	1,2
zpracovatelé dřeva, truhláři a dělníci v příbuz. oborech	20	2,2	1,8	1,5
kvalifikovaní výrobci textilií, oděvů a výrobků z kůže a kožešin a kvalifikovaní dělníci v příbuzných oborech	125	13,5	6,8	6,3
zpracovatelé kůže, kožešin a obuvníci	1	0,1	0,1	0,1
obsluha důlního zařízení	3	0,3	-	-
obsluha zařízení na zpracování kovů	11	1,2	1,0	0,8
obsluha pecí a zař. na výrobu skla, keramiky apod.	1	0,1	0,1	0,1
obsluha elektrárenských a příbuzných zařízení	5	0,5	0,4	0,4
obsluha automat. montážních linek a průmysl. robotů	-	-	0,1	-
obsluha strojů na výrobu výrobků z kovů a nerostů	2	0,2	0,7	0,5
obsluha strojů na výrobu chemických výrobků	-	-	0,1	0,1
obsluha strojů na výrobu pryžových a plastových výr.	2	0,2	0,1	0,1
obsluha tiskárenských, knihvazačských strojů			0,1	-
obsluha strojů na úpravu a výrobu textilních, kožeš. a kožených výrobků	13	1,4	0,2	0,2
obsluha strojů na výrobu potravin a příbuzných výrobků	8	0,9	-	-
montážní dělníci, práce na montáž. linkách	18	2,0	1,4	1,5
obsluha jiných stac. zařízení a jiní montáž. dělníci	39	4,2	1,1	1,8
řidiči železničních kolejových vozidel	2	0,2	0,2	0,2
řidiči motorových vozidel	4	0,4	2,8	3,1
obsluha zeměděl., lesních, zemních, zdvihacích zařízení	5	0,5	1,2	1,2
pomocníci, uklízeči, prادلáci	24	2,6	1,2	1,0
vrátní, nosiči, poslové apod.	-	-	0,2	0,3
sběrači odpadků, metaři, apod.	4	0,4	0,1	0,1
pomocní nekvalifikovaní pracovníci v zeměděl., lesn.	13	1,4	2,8	2,4
pomocní nekval. děl. v lomech, stavebnictví apod.	12	1,3	0,5	0,9
pomocní nekvalifikovaní dělníci v průmyslu, ve výrobě	51	5,5	2,4	3,0
pomocní nekvalif. děl. v dopravě, skladě, vazači apod.	3	0,3	0,8	1,0
neuvedeno	2	0,2	7,4	10,7
celkem	923	100,0	100,0	100,0

Pramen: Empirické šetření VÚPSV

T a b u l k a 18 Doba, po kterou respondenti v ČR pracují

počet let	absolutní četnosti	relativní četnosti
1 rok a méně	333	36,1
2-3 roky	272	29,5
4 –5 let	175	18,9
5-10 let	131	14,2
10 a více let	12	1,3
celkem	923	100,0

Pramen: Empirické šetření VÚPSV

T a b u l k a 19 Čistý měsíční příjem respondentů ze zaměstnání v ČR

čistý měsíční příjem ze zaměstnání v Kč	absolutní četnosti	relativní četnosti
do 3 500	10	1,1
3 501- 5000	57	6,2
5 001 – 10 000	539	58,4
10 001 – 15 000	209	22,6
15 001 – 20 000	33	3,6
20 001 – 25 000	9	1,0
25 001 – 30 000	3	0,3
více než 30 000	4	0,4
neuvedl	59	6,4
celkem	923	100,0

Pramen: Empirické šetření VÚPSV

T a b u l k a 20 Výše měsíčního nájemného v Kč

výše nájemného	absolutní četnosti	relativní četnosti
do 1 000	314	34,0
1 000 – 1 999	200	21,7
2 000 – 2 999	190	20,6
3 000 – 3 999	107	11,6
4 000 – 4 999	26	2,8
5 000 – 10 000	5	0,5
více než 10 000	5	3,3
neuvedl	51	5,5
celkem	923	100,0

Pramen: Empirické šetření VÚPSV

STEM – Středisko empirických výzkumů, Jilská 1, 110 00 Praha 1

Zaměstnávání cizinců

Technická zpráva

Prosinec 2001

VÝZKUM: Zaměstnávání cizinců

TERMÍN: 8.11. – 15.12.2001

POČET ROZHOVORŮ: 923

POČET PRACUJÍCÍCH TAZATELŮ: 177

POČET DOTAZOVACÍCH MÍST: 115 obcí

ZÁKLADNÍ DATABÁZE PRO VÝBĚR: 16980 zaměstnanců vybraných národností

Ukrajina 9770

Polsko 4281

Bulharsko 750

Moldávie 729

Bělorusko 574

Rusko 530

Rumunsko 346

Zúžená databáze se shodou obce bydliště a zaměstnavatele: 12618 zaměstnanců

Základní výběr: 667 firem se 8703 zaměstnanci vybraných národností ve 170 obcích

DOSAŽENÉ POČTY NÁRODNOSTÍ

NÁRODNOST	Dosažený počet		Počet na cílových 1000 respondentů	
	počet	%	počet	%
Ukrajina	505	57,7 %	575	57,5 %
Polsko	246	26,7 %	252	25,2 %
Bulharsko	36	3,9 %	44	4,4 %
Moldávie	35	3,8 %	43	4,3 %
Bělorusko	50	5,4 %	34	3,4 %
Rusko	36	3,9 %	32	3,2 %
Rumunsko	15	1,6 %	20	2,0 %